

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення вченої ради університету
30 жовтня 2017 року,
Протокол №3
Проректор з навчальної роботи
_____ Л. І. Чорний
(підпис) (ініціали, прізвище)
30 жовтня 2017 року
м.п.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО»
для підготовки на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право**

м. Хмельницький
2017

ЗМІСТ

Стор.

1.	Опис навчальної дисципліни		–	2
2.	Заплановані результати навчання		–	3
3.	Програма навчальної дисципліни		–	5
4.	Структура вивчення навчальної дисципліни		–	7
	4.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	–	7
	4.2.	Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять	–	8
	4.3.	Самостійна робота студентів	–	9
	4.4.	Індивідуальні завдання	–	9
5.	Методи навчання та контролю		–	9
6.	Схема нарахування балів		–	10
7.	Рекомендовані джерела		–	11
	7.1.	Основні джерела	–	11
	7.2.	Допоміжні джерела	–	12
8.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		–	12

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	– 08 Право
2. Код і назва спеціальності	– 081 Право
3. Назва спеціалізації	– спеціалізація не передбачена
4. Назва дисципліни	– Ораторське мистецтво
5. Тип дисципліни	– вибіркова
6. Код дисципліни	– ВДПП 2.2.35
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	– перший
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	– бакалавр
9. Курс / рік навчання	– четвертий
10. Семестр	– восьмий
11. Обсяг вивчення дисципліни:	
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 3 / 90
2) денна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 30
% від загального обсягу	– 50,7
лекційні заняття (годин)	– 20
% від обсягу аудиторних годин	– 47,4
семінарські заняття (годин)	– 10
% від обсягу аудиторних годин	– 52,6
самостійна робота (годин)	– 60
% від загального обсягу	– 66,7

тижневих годин:

аудиторних занять – 2,2

самостійної роботи – 2,2

12. Форма семестрового контролю – залік

13. Місце дисципліни в логічній схемі:

1) попередні дисципліни – ОДПП 1.2.5. Організація судових та правоохоронних органів

ОДПП 1.2.9. Кримінальне право

ОДПП 1.2.18. Кримінальне процесуальне право

2) супутні дисципліни

– ВДПП 2.2.19 Основи адвокатської діяльності

ВДПП 2.2.20 Основи прокурорської діяльності

14. Мова вивчення дисципліни – українська.

2. Заплановані результати навчання

Навчальна дисципліна «Ораторське мистецтво» забезпечує досягнення таких результатів навчання, передбачених освітньо-професійною програмою «Бакалавр права»:

ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.

ПРН 5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.

ПРН 6. Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему

ПРН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

ПРН 11. Володіти базовими навичками риторики

ПРН 12. Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.

РН19. Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.

ПРН 20. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

**Після завершення вивчення дисципліни
здобувач повинен продемонструвати такі результати навчання:**

1. Знання

1.1) відтворювати історію юридичного красномовства;

1.2) називати нормативно-правові акти, де визначено поняття судових дебатів;

1.3) знати основи культури публічної промови;

1.4) робити опис особливостей й характеристики етапів діяльності оратора – закони викладення думки, класифікації родів і видів ораторського виступу;
1.5) визначати професійні граматичні форми та конструкції на рівні розмовної та писемної мови
2. Розуміння
2.1) інтерпретувати способи викладення матеріалу виступу та активізації мислення аудиторії;
2.2) розуміти побудову соціально-психологічних законів спілкування оратора й аудиторії;
2.3) здійснювати аналіз комунікативних та інформативних функцій судової промови;
2.4) описувати особливості структури діалогу професійно-орієнтованого характеру;
2.5) пояснювати принципи і способи проведення полеміки
3. Застосування знань
3.1) володіти професійними граматичними формами та конструкціями на рівні розмовної та писемної мови;
3.2) виявляти помилки в побудові промови;
3.3) моделювати спілкування з різними людьми й аудиторіями в професійній діяльності;
3.4) будувати тактику виступу й аргументації;
3.5) правильно підбирати й застосовувати механізми наочності слова
4. Аналіз
4.1) визначати форми судової промови, особливості підготовки судової промови;
4.2) аналізувати особливості структури діалогу професійно-орієнтованого характеру;
4.3) знаходити і ліквідувати логічні помилки публічного виступу;
4.4) підбирати й застосовувати механізми наочності слова;
4.5) пояснювати значимість промови
5. Синтез
5.1) аргументувати потребу складання промови;
5.2) збирати критерії відбору проблем у темі, загальних принципів побудови публічного виступу;
5.3) розробляти й вибирати згідно з обставинами справи, характером судового процесу й особливостями аудиторії стратегію і тактику судової промови.
5.4) знімати напруження перед виступом;
5.5) володіти професійними граматичними формами та конструкціями на рівні розмовної та писемної мови
6. Оцінювання
6.1) оцінювати юридичну повноцінність промови;
6.2) робити висновок щодо повноти складення промови;

6.3) пояснити етичні аспекти обвинувальної/захисної промов;
6.4) знаходити і ліквідувати логічні помилки публічного виступу;
6.5) проводити самоаналіз складеної самостійно промови
7. Створення (творчість)
7.1) розробляти проекти судових промов за завданою ситуаційною задачею;
7.2) складати діалог юридичного спрямування;
7.3) моделювати спілкування з різними людьми й аудиторіями в професійній діяльності;
7.4) розробляти й вибирати згідно з обставинами справи, характером судового процесу й особливостями аудиторії стратегію і тактику судової промови;
7.5) створити індивідуальний стиль оратора

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Ораторське мистецтво як наука про красномовство

Предмет і функції ораторського мистецтва. Роль ораторського мистецтва у професійній діяльності юриста. Роди і види ораторського мистецтва. Загальна характеристика основних видів соціально-політичного, академічного, юридичного, ділового, соціально-побутового, богословсько-церковного та інших родів красномовства. Закони ораторського мистецтва.

Історія ораторського мистецтва. Ораторське мистецтва в Україні.

Тема 2. Взаємодія оратора й аудиторії

Функції оратора. Вимоги до оратора. Індивідуально-психологічні якості оратора. Фази й етапи діяльності оратора. Поняття «аудиторія» та її ознаки: соціально-демографічні, індивідуально-особистісні, соціально-психологічні, формально-ситуативні. Характеристика мотивів діяльності аудиторії: матеріальних, духовних (інтелектуальних, естетичних, моральних). Фази стану уваги аудиторії.

Увага як складова психологічної характеристики аудиторії, її види та властивості. Фази стану уваги аудиторії під час промови оратора. Рівні розуміння й мислення в характеристиці аудиторії. Суб'єктивні й об'єктивні перешкоди контакту аудиторії і оратора та способи їх подолання. Проблема подолання психологічних бар'єрів в аудиторії та способи вирішення. Типи аудиторії за ставленням до оратора або промови.

Тема 3. Стратегія і тактика оратора

Стратегія оратора, її місце і значення в діяльності оратора. Структура і етапи побудови стратегії. Зміст роботи оратора з розробки концепції, завдання й над завдання та тези.

Тактика оратора. Головні елементи тактики, їх значення. Визначення основних категорій тактики: принципи, способи, прийоми та їх види.

Анатомія промови. Прийоми викладення інформації в промові оратора. Засоби активізації слухачів як прояв тактики оратора. Тактичні помилки, шляхи їх усунення.

Тема 4. Культура і стиль мови публічного виступу. Підготовка виступу

Поняття «культура мови». Характеристика мовленнєвого закону. Загальні ознаки мовної культури оратора. Образність мови: засоби її створення. Види тропів та фігур. Поняття «стиль публічного виступу». Види стилів. Умови вибору стилю промови. Індивідуальний стиль оратора, проблеми його створення і шляхи оволодіння ним.

Основні етапи підготовки тексту промови. Форми текстового оформлення матеріалу. Види підготовки до виступу, особливості їх використання.

Тема 5. Техніка мовлення юриста

Поняття й категорії техніки мовлення. Характеристика голосу як інструменту оратора. Логіко-інтонаційні закономірності промови.

Інтонаційно-виразні прийоми, їх місце і специфіка в переконанні аудиторії. Мовні ноти: призначення, зміст. Правила роботи з мовними нотами.

Тема 6. Виникнення та розвиток красномовства юриста. Ділове красномовство юриста

Виникнення юридичного красномовства в епоху Античності. Розвиток юридичного красномовства: від Середньовіччя до сучасності.

Основні етапи підготовки виступу юриста. Композиція виступу.

Види і принципи ділового красномовства юриста. Особливості мови права. Стилї юридичної мови.

Тема 7. Судова промова

Поняття, предмет та зміст судової промови. Засади судової промови: психологічна, етична, логічна. Комунікативна та інформативна функції судової промови. Роль судових промов у здійсненні процесуальних функцій. Види судових промов.

Збирання, аналіз та систематизація матеріалів справи. Визначення процесуальної позиції у справі. План судової промови. Робота на мовою і стилем

Письмова підготовка промови. Тези судової промови. Початок із закінчення промови. Культура та виразність судової промови.

Судова аудиторія та спілкування з нею. Канали впливу на судову аудиторію: звукові, візуальні. Стратегія промови судового оратора.

Роль полеміки в судовій промові.

Тема 8. Промова прокурора у кримінальному провадженні

Поняття обвинувальної промови, її вступна частина. Викладення фактичних обставин злочину. Аналіз та оцінка доказів. Обґрунтування кваліфікації злочину. Аналіз причин та умов, що сприяли вчиненню злочину. Обґрунтування позиції про міру покарання.

Заклучна частина обвинувальної промови. Особливості промови прокурора при відмові від обвинувачення.

Репліка прокурора.

Промова прокурора в суді апеляційної та касаційної інстанцій.

Тема 9. Промова захисника у кримінальному провадженні

Поняття та етичний аспект захисної промови, її вступна частина. Викладення фактичних обставин справи. Аналіз та оцінка доказів. Обґрунтування кваліфікації злочину. Аналіз причин та умов, що сприяли вчиненню злочину. Міркування про міру покарання. Заклучна частина захисної промови.

Репліка захисника.

Промова адвоката в суді апеляційної та касаційної інстанцій, відмінність від промови в суді першої інстанції.

Тема 10. Промова адвоката і прокурора при розгляді цивільних та господарських справ

Особливості судової промови у цивільних справах. Промова адвоката-представника позивача. Промова адвоката-представника відповідача.

Відмінність судової промови в суді першої інстанції від судових промов в апеляційній та касаційній інстанціях.

Промова адвоката (представника сторони) в господарському суді.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак.)	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак.)	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14

1.	Ораторське мистецтво як наука про красномовство	8	2	-	-	-	5	8	2	-	-	-	6
2.	Взаємодія оратора й аудиторії	10	2	4	-	-	5	10	2	4	-	-	6
3.	Стратегія і тактика оратора	8	2	-	-	-	5	8	2	-	-	-	6
4.	Культура і стиль мови публічного виступу. Підготовка виступу	10	2	4	-	-	5	10	2	4	-	-	6
5.	Техніка мовлення юриста	8	2	-	-	-	5	8	2	-	-	-	6
6.	Виникнення та розвиток красномовства юриста. Ділове красномовство юриста	10	2	4	-	-	5	10	2	4	-	-	6
7.	Судова промова	8	2	-	-	-	5	8	2	-	-	-	6
8.	Промова прокурора у кримінальному провадженні	10	2	2	-	-	5	10	2	2	-	-	6
9.	Промова захисника у кримінальному провадженні	10	2	2	-	-	5	10	2	2	-	-	6
10.	Промова адвоката і прокурора при розгляді цивільних та господарських справ	8	-	-	-	-	5	8	-	-	-	-	6
	Всього годин:	90	18	16	-	-	56	90	18	16	-	-	56

4.2. Темі семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назви тем	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Взаємодія оратора й аудиторії	4	2
2.	Культура і стиль мови публічного виступу.	4	2

	Підготовка виступу		
3.	Виникнення та розвиток красномовства юриста. Ділове красномовство юриста	4	2
4.	Промова прокурора у кримінальному провадженні	4	2
5.	Промова захисника у кримінальному провадженні	4	2

4.3. Самостійна робота студентів

4.3.1. Самостійна робота студентів денної форми навчання включає завдання до кожної теми та індивідуальні завдання.

4.3.2. Завдання для самостійної роботи студентів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.3. Виконання індивідуальних завдань всіма студентами не є обов'язковим і може здійснюватися окремими студентами з власної ініціативи або за пропозицією викладача.

4.3.4. Тематика індивідуальних завдань та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.5 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.5. Індивідуальні завдання виконуються в межах часу, визначеного для самостійної роботи студентів, та оцінюються частиною визначених в розділі 6 цієї програми кількості балів, виділених для самостійної роботи.

4.4. Індивідуальні завдання

У процесі вивчення навчальної дисципліни студенти виконують індивідуальні завдання у вигляді науково-дослідних робіт та рефератів. Теми науково-дослідних робіт та рефератів, а також методичні рекомендації щодо їх виконання визначаються в навчально-методичних матеріалах з навчальної дисципліни.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдова презентація.
- 3) відео презентація.

На семінарських та практичних заняттях застосовуються:

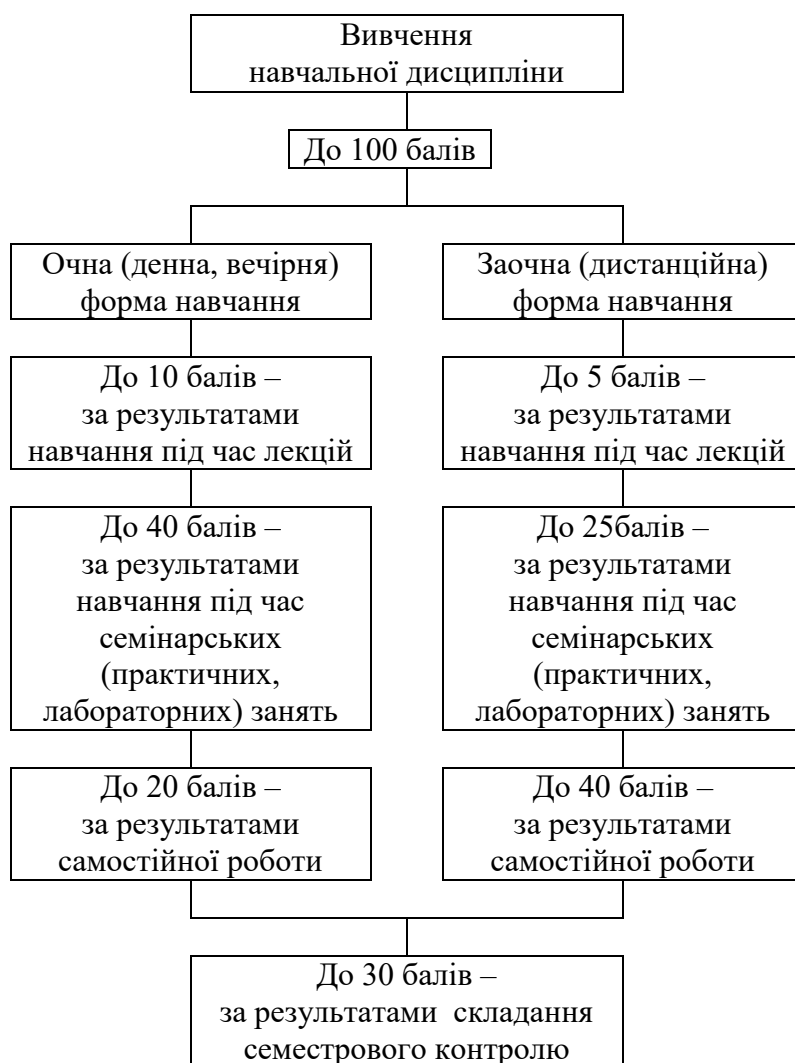
- дискусійне обговорення проблемних питань;
- вирішення ситуаційних завдань;
- повідомлення про виконання індивідуальних завдань;
- складання окремих видів документів.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

- 1) усне або письмове (у тому числі тестове) бліц-опитування студентів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;
  - 2) усне або письмове(у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;
  - 3) виконання поточних контрольних робіт у формі тестування;
  - 4) захист підготовленого звіту про виконання ІНДЗ;
  - 5) складання окремих видів документів за ситуаційними завданнями;
  - 6) захист підготовленого публічного виступу.
- Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі заліку з можливістю використання сучасних технологій, у тому числі комп'ютерних.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

7. Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Абрамович С. Д., Чікарькова М. Ю. Риторика. Л. : Світ, 2001. – 240 с.
2. Абрамович С. Д. та ін. Риторика загальна та судова. К. : Юрінком Інтер, 2002. 416 с.
3. Дадерко Л. Культура і стиль обвинувальної промови прокурора. Право України. 2000. № 11. С.134-138.
4. Дячок М. Г. Ораторське мистецтво правника: навчальний посібник / М. Г. Дячок. Хмельницький, ХІУП, 2001. 202 с.
5. Зейкан Я. П. Захист у кримінальній справі. К. : 2007. 360 с.
6. Коні А. Як привернути й утримати увагу аудиторії. Закон і бізнес. – 2004. 4-10 вересня (№ 36). С. 17.
7. Марфін М. І. Проблеми лектора-початківця вищого навчального закладу. Безпека життєдіяльності. 2006. № 10. С. 33 – 36.
8. Молдован В. В. Судова риторика. К. : Кондор. – 2008. – 328 с.
9. Москаль Р. Професійна лексика та юридична техніка як засоби професійного успіху юриста. Юрид. вісн. України. 2002. 21-27 грудня (№ 51). С. 9.
10. Овчиннікова А. П. Тенденції розвитку сучасної риторики. Актуальні проблеми держави і права. Вип. 18. О. : Юрид. літ., 2003. С. 69 – 74.
11. Овчиннікова А. П. Формування традицій мовного дискурсу в Україні. Актуальні проблеми держави і права. Вип. 21. О. : Юрид. літ., 2003. С.58 – 63.
12. Ораторське мистецтво: підручник. Х.: «Право», 2013. 208 с.
13. Осипова Н. П., Воднік В. Д., Васильєв Г. Ю. та ін. Ораторське мистецтво. Х. : Одісей, 2005. 144 с.
14. Писаренко Л. М. Мова як чинник формування ментальності юристів // Актуальні проблеми держави і права. – Вип. 21. – О.: Юрид. літ., 2003. – С.63 – 67.
15. Радзвілл А. Мистецтво риторики або допомога юристу побудувати будь-який виступ. Юрид. журнал. 2005. № 8. С. 132 – 135.
16. Романова М. В. До питань риторики. Актуальні проблеми держави і права. Вип. 18. О. : Юрид. літ., 2003. С. 935 – 937.
17. Сердюк Л. Розвиток зв'язного мовлення. Освіта. Технікуми. Коледжі. 2005. № 3/ 4 (№ 3). С. 81 – 83.
18. Судові промови адвокатів України. Кн. 1. К: Ред. журн. "Адвокат", 2000. - 216 с.
19. Токарська А. С., Кочан І. М. Культура фахового мовлення правника. Л. : Світ, 2003. 312 с.
20. Ясинюк М. М. Про деякі положення, які необхідно знати при підготовці до виступів в судових дебатах. Право і безпека. 2006. № 5 / 1 (№

1). С. 108 – 110.

7.2. Допоміжні джерела

1. Дебати : навч. посіб. К. : А.П.М., 2001. 205 с.
2. Мацько Л. І. Культура української фахової мови : навч. посіб. / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. К. : Академія, 2007. 360 с.
3. Пономарів О. Д. Культура слова. – К. : Либідь, 2001. 207 с.
4. Сагач Г. М. Ділова риторика : мистецтво риторичної комунікації : навч. посіб. К., 2003. 255 с.
5. Сагач Г. М. Риторичний квітник : афористичний золотослів. К., 2004. 178 с.
6. Сагач Г. М. Словник основних термінів та понять риторики . – К., 2004. – 205 с.
7. Сагач Г. М. Словник термінів красномовстваГ. К., 1993. С. 315–359.
8. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум : навч. посіб. К. : ЦНЛ, 2004. 216 с.
9. Спанатій Л. С. Риторика : [навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. К. : Ін Юре, 2008. 144 с.
10. Шешко Н. Б. Риторика. Мн. : Современная школа, 2007. 272 с.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.rada.gov.ua>
2. <http://www.president.gov.ua>
3. <http://www.nads.gov.ua>
4. <http://www.me.gov.ua>
5. <http://www.kmu.gov.ua>
6. <http://mon.gov.ua>
7. <http://www.dsiu.gov.ua>
8. <http://www.archives.gov.ua>

Розробник робочої програми:

**Хмелевська Н. В. – доцент кафедри кримінального права та процесу,
кандидат юридичних наук**

_____ **Н. В. Хмелевська**

22 серпня 2017 року

**Схвалено кафедрою кримінального права та процесу
«23» серпня 2017 року, протокол № 1.**

Завідувач кафедри _____ Л. П. Брич

23 серпня 2017 року

Декан юридичного факультету

_____ **С. А. Крушинський**

23 серпня 2017 року

**Погоджено методичною радою університету 25 жовтня 2017 року,
протокол № 2.**

Голова методичної ради _____ В. Т. Савицький

Обліковий обсяг програми – 0,59 ум.др.арк.

ОНОВЛЕНО:

Доцентка кафедри кримінального права та процесу

Наталя
ХМЕЛЕВСЬКА

«30» січня 2023 року

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри кримінального права та процесу

«08» лютого 2023 року, протокол №5.

Завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент

Сергій
КРУШИНСЬКИЙ

«08» лютого 2023 року